

II. ATALA TXILLARDEGIRI ESKAINITAKO LANAK

>>>

8

TXILLARDEGIREKIN ELKARLANEAN

Erramun Baxok

Hizkuntzalaria

Helbide elektronikoa: baxok@wanadoo.fr

Jose Luis Alvarez Enperantza/Txillardegi, aspaldidanik gutartekotzat daukagu Ipar Euskal Herrian. Gutarteko eta ospe handirekin: Hazparneko ikastetxean irakasle Piarres Xarriton aitzindari eta Kristiane Etxaluz lankide, "Leturia", "Sustrai bila", Baionako idazleen zina, Katedraleko gose greba, etengabeko ihesak Belgikan gandi, jadanik bazegoen Txillardegiren inguruko ipuina.

Hain zuzen 1970ean Quebecen ginen hiru bikote euskaldun: Harluxet-Mendi, Xarriton-Durruti eta Baxok-Samson, bakoitza bere lanari lotua zen, erizaintza, medikuntza, irakaskuntza ala informatika. Baina komunikatzen genuen Euskal Herriekin: aldizkariak, kantu kazetak, urteroko pidaiak eta harreman pertsonalak. Itsasoaren bi aldetan eta kasik denbora berean bizi izan ditugu gertakari nagusi batzu. 1970ko abenduan Burgoseko auzitegiak epaitu zituen eta kondenatu 16 abertzale euskaldun. 1970ko urrian FLQ deritzon Quebec askatzeko fronteak Pierre Laporte, ministroa bahitu zuen eta erahil. Urte berean sortu zen PQ izeneko alderdi subiranista, berehala borroka armatua baztertu zuena. Denbora berean Quebecoko eta Euskal Herriko burujabetzaren problematikak hedatu ziren nazioartean.

Laster aterabideak agertu ziren. 1975ean Franco zendu zelarik Euskadirentzat autonomiaren bidea ireki zen. 1976an René Lévesque, Quebecar alderdiburuak hauteskundeak irabazi zituen burujabetzaren erreferenduma hitzemanaz. Lehen ekintza politikoa izan zen herri hizkuntza segurtatzea 101. lege famatuaren bidez. Gogoan genuen, Quebecen gertatzen ari zena Euskal Herrian ere gerta zitekeela. Beraz ordua zela etxera itzultzeko. Hori bera izan zen Txillardegik eman zigun aholkua: "Euskal Herrira etor zaitezte eta itsas-ontziak erre itzazue" ! Alabaina bera politikagintzan murgildua zen eta abertzale guztien beharra ikusten zuen.

Gure lankidetzaz hizkuntzalaritzan eraman genuen eta lehenik UZEIn. Euskal unibertsitatea zutik ezarri nahi genuen eta hortarako ikastresnak antolatu behar genituen eta lehenik hiztegiak. Txillardegik Hizkuntzalaritza hiztegiaren ardura hartu zuen eta lankidetzaz antolatu zuen: Txillardegi *Euskararen ezaugarri nagusiak, Linguistika eta matematika*, Erramun Baxok *Hizkuntz geografia*, Jesus Artzamendi *Semantika*, Maria-Jose Azurmendi *Soziolinguistika*. Aurkibide honetan zerrendatuak dira euskalgintza giza zientzietako fakultateetan sartuko duten irakasle taldea, nola Mundaizeko EUTGn, hala Iruñean Udako Euskal Unibertsitatean eta Zorroaga gainean zegoen Euskal Herriko Unibertsitatean gero Ibaetako eraikin berrietan kokatu zena.

Quebeceko multzoa (ezpiritua) hurbil zegoen. Koldo Harluxetek UZEiko hiztegiak informatikan sartu zituen eta Piarres Xarriton etika irakasle zen Filosofia fakultatean. Etengabeko elkarrizketak eramaten genituen gutartean bai eta ere Quebeceko Elebitasunaren nazioarteko zentrotik (CIRB) ekararazten genituen ikerlariekin William Mackey, Jean-Denis Gendron, Josiane Hamers.

Beste aldi batez ere lankidetzaz zabal batean gertatu nintzen Txillardegirekin, SEI sortzen egitasmoarekin. 1980ko hamarkadan euskalgintzaz arduratzen ziren elkarte asko bilduak ziren EKB (Euskal Kultur Batzarrea) mugimenduan, AEK, UEU, Euskal Herrian Euskaraz eta beste. Txillardegi elkarte askotan murgildua zen eta beraz EKBren zutabe nagusi bat zen. Bereziki BAT aldizkari soziolinguistikoa animatzen zuen. Gero euskalgintzaren bilgune berri bat antolatu zen Gizarte eragileen Kontseilua gehiago mobilizazioari norabidetua zeren eta EKB informazio zentro bilakatu zen. Bistan da Txillardegi ados zela aldaketa horrekin baina EKB desagertzearekin, BAT aldizkariarentzat kokaleku berri bat asmatu behar zen. "SEI Sortzen hasieran gogoetaldi bat izan zen, ikerketa zabal bat eginez ikusteko zer egiten zen beste herrietan ere adibidez Quebecen. Galde sorta bat zabaldu zuten: ponentzia orokorra egiteko galdegintza zidaten. Ohore bezala hartu nuen eta ideia nagusiak azaldu nintuen. Laster egitura berri bat eraiki zen "Soziolinguistika Klusterra". BAT aldizkariak bazuen bere egoitza. Eta gainera ikergune indartsu baten oihartzuna bilakatu zen. Txillardegik segurtatu zuen lehendabiziko

---

*Jose Luis Alvarez
Enperantza/Txillardegi,
aspaldidanik
gutartekotzat daukagu
Ipar Euskal Herrian.
Gutarteko eta ospe
handirekin: Hazparneko
ikastetxean irakasle
Piarres Xarriton
aitzindari eta Kristiane
Etxaluz lankide,
"Leturia", "Sustrai bila",
Baionako idazleen zina,
Katedraleko gose greba,
etengabeko ihesak
Belgikan gandi, jadanik
bazegoen Txillardegiren
inguruko ipuina.*

---

*Laster egitura berri bat
eraiki zen
"Soziolinguistika
Klusterre". BAT
aldizkariak bazuen bere
egoitza. Eta gainera
ikergune indartsu baten
oihartzuna bilakatu zen.
Txillardegik segurtatu
zuen lehendabiziko
zuzendaritza eta haren
inguruan erredakzio talde
jakituna eta motibatua
bildu zen. Geroztik
sustraiak sakondu dira
eta abarrak zabaldu.*

zuzendaritza eta haren inguruan erredakzio talde jakituna eta motibatua bildu zen. Geroztik sustraiak sakondu dira eta abarrak zabaldu.

Beste auzolan bat izan zen Euskal Herriko Unibertsitateko sail berean genuena hamarkada batez. Lehenik Zoroaga gainean eta gero Ibaeta zelaietako eraikin berrietan. Txillardegiren irakasgaia zen Soziolinguistika: euskararen egoera, normalizazioaren baldintzak, hizkuntza politika ezberdinak. Nik Hizkuntzalaritza aplikatua nenguen: hizkuntzen funtzioak, glotodidaktika, hizkuntzei buruzko motibazioak. Hots gure irakasgaiak bat bestearen osagarri ziren eta elkarrizketa askoren iturburu. Gainera bospasei urtez bulego berean lan egiten genuen lan lekuak xuhur baitziren fakultate zaharrea. Liburu potolo bat behar litzateke kondatze-ko euskaren irakaskuntza eta egoera soziala aztertze bizi izan ditugun bilera formalak eta eguneroko elkarrizketa informalak: programak, ikasleen erreakzioak, gertakari politikoak denak ziren aipagai, maizenik lasaiki, batzuetan sukar gehiagorekin.

Erretiroa hartu nuelarikere maiz elkar ikusten genuen mintzaldi, Herri Urrats eta noizean behin Txillardegik antolatzen zuen bazkaritxo batean, adiskide hurbilenean artean. Zorionak adiskide eta milesker Iparraldeko betidanik erakutsi duzun atxikimenduarentzat.■